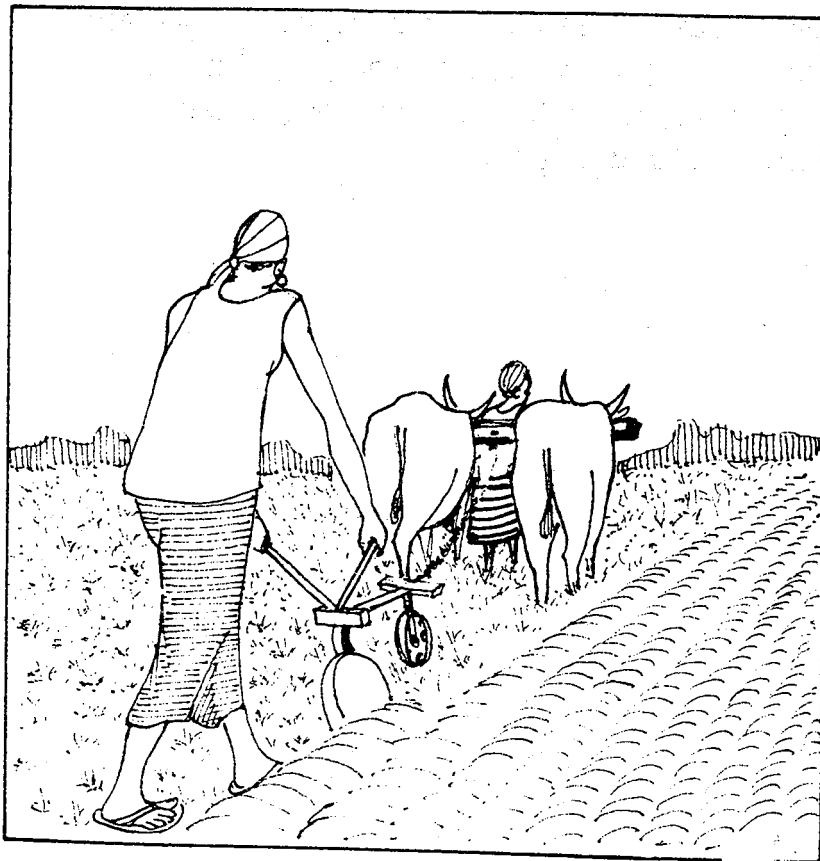

Sene, sigiyoro
n'a lamini na

DNAFLA - UNESCO

MALI

Sene, sigiyoro n'a lamini na

Sene, sigiyoro n'a lamini na

Mali ka nafasorosira n'a ka yiriwa sira folo folo ye sene ye. Fen caman be sene an ka jamana kono i n'a fo no, malo, fini, kaba, so, tiga, koori, nakakonofenw, jiriw, bananku, ku, woso, pomutere an'u nogonnaw.

Folo, a tun b'a fo ko Mali ye farafinna tilebinyanfan jigine ye, nka sisan, ja ni kungo tijeni koson, cike soro dogoyara, dunkafa geleyara, dunkafa te sabati fo yelema ka don an ka cikebolo la. An be yoro min na bi, dugu caman cesirilen be ka cikilakolidenw ka ladilikanw lamen k'u labato.

Nci ye Danduguka ye. Dandugu ye dugu ye min ye togo soro cike la kosebe. Kabini ja nana, soro bee dogoyara, denmisenw carinna, dugu maakoroba bee hamina. Nci tora hakili filan-filan na taaliko la, a fari fagara cikoko la. Don do, cikilakoliden do nana Dandugu, Nci y'o k'a teri ye. Teriya in fisayara Nci ma kosebe bawo, a ye kunnafoni caman soro cike taabolo kuraw kan.

I. Sene, sigiyoro n'a lamini na

Nci ni cikilakoliden taara a ka foro yaala. A ko Nci ma: Ee Nci! n'e ka soro ma dogoya, joni de ta bena dogoya? Sene te taa dugukolo puman ko. E ne te i ka foro dugukolo tinacogo la wa? ji taara ni dugukolo

naamayaro bɛɛ ye, jisira ka ca, i ye jiri bɛɛ
 tigecogo juguya ka tila ka gungurunw jeni. I ye
 foro lamini jiri bɛɛ tigelen don k'a binw bɛɛ jeni,
 k'a bila kɛɛ kan panparan, hali bagan dagayaro
 tɛ a kɔɔ.

Sisan, samiye to man jan, o tuma nbena
 fɛɛɛ dɔw fo i ye, walasa i ka yelɛma don i ka
 senetaabolo la, n'o kɛra, hɛɛ kura bɛɛ don i kan.
 U seginnen so, cikɛlakɔliden donna fɛɛɛw la
 k'u nɛfo Nci ye. Nci muso ye i gɛɛɛ u la, k'u ka
 kuma bɛɛ lamɛn, bawo a jɔyɔɔba bɛɛ Nci ka

forocikɛ la : danni wo, forosiyɛn wo, judonni
 wo, misiw nunjuru minɛli wo, sumanladon wc
 a bɛ dɔ kɛ nin bɛɛ la. Ni si t'a bali k'a ka soforo
 fana sɛɛ.

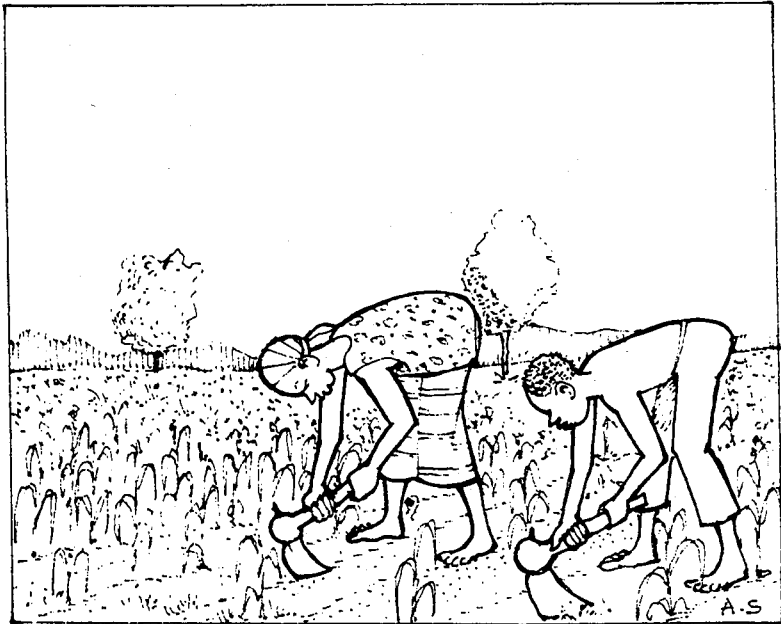
An ka jamana musow cɛsirilen bɛ kɔsɛbɛ
 sɛɛ na. Samiye fɛ, u bɛɛ bɛ cɛw dɛmɛ u ka
 forobaaraw la, u b'u yɛɛw ta baara kɛɛfɛ.
 Fonɛɛ mana sɛ, u bɛ nakɔw bin. Musow bɛ
 sɛgen kɔsɛbɛ sɛɛ na. Nka, a nafa bɛɛ t'u ye.
 Walasa musow ka sɔɔ ka yiriwa, u ka kan ka
 foro suguyaw n'u sɛɛcogow dɔn.

II. Foro suguyaw ni sene kecogo

Foro suguya ka ca : forobaforo, soforo,
jonforo, jiriforo, nako.

Sene kecogo fana ka ca, du bee n'a ka senেকেcogo
on, bee be sene ke n'i ka seko damajira ye. Dow
b'a ke ni daba, sari, walima senেকেmansinw ye.
Senেকেcogo ninnu si te taa, hadamaden,
senেকেminenw, dugukolo ani nogo baaracogo
numan ka.

Nin bee kelen kelen baaracogo jugu be se ka na
ni dugukolo tipeni ye.

Dugukolo tipeni :

1) Dugukolo tipe sababu ka ca

- hadamaden caya senেকেyoro ma
- jiridamatemetigeli, a tigেকেcogojugu ni
gungurunw jenini
- kungo jenini
- senেকেfen kelen senেকেniyoro kelen na sanga
ni waati bee
- nogo donbaliya an'a doncogojugu
- fenেকেnama fagalanw doncoogo jugu
- sanji ni jiwoyo
- senেকেcogo jugu
- tipe

2) Dugukolo tipeni bena ni mun ye ?

- falenেকেnw dogoyali
- sanjiko গেleya : sanjiko be গেleya ka d'a
kan jiri be sanji wele
- dugukolo nafa dogoya
- dugujukoroji dogoya
ja bena
- dunkafa be গেleya, kenেয়া te sabati
- baganmara be গেleya

III. Dugukolo lakanacogow

1) Senekayoro lakanacogow

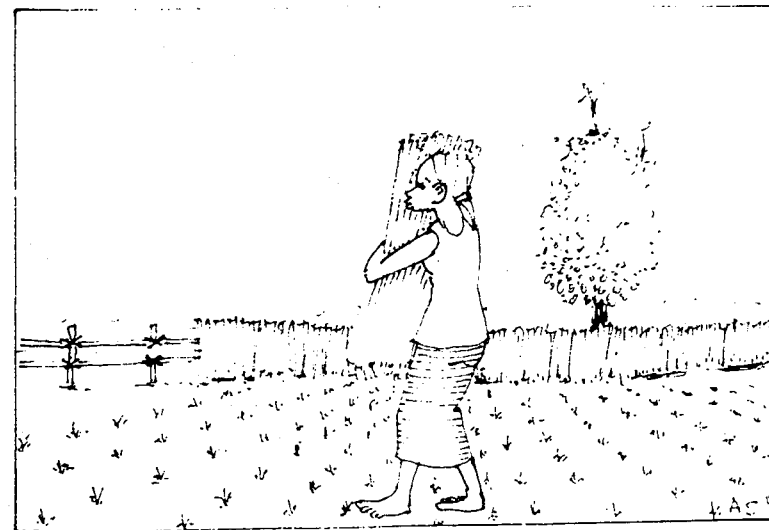
- Hadamaden caya o caya, forokurabin ka dogoya, an ka to ka foro korow nogodon.
 - N'i ma je foro nin ko, k'a ta jiri tan na fo ka se mugan ma, o ka kan ka to taari kelen kono.
 - jiri bee be tigita ye n'a yamaruyaseben t'i lolo i n'a fo : si, nere, dogora, balansan, sebe, nten, nsira, gele, bagana ani bunbun. Kungo jenini ka dabila, o be dugukolo nafa ban.
 - foro pagasaw ka laje yoro kelen na k'u jeni
 - ka senefenw falenfalen forokelen kono
 - ka senefen suguya fila je foro kelen kono i n'a fo : no ni so, no ni kaba.
 - foro nogo ka kan ka don san o san.
- Nogo suguya ye fila ye : farafinnogo ni tubabunogo. Jatemine ka kan ka ke u kecogo la. Tubabunogo kecogo jugu be dugukolo ni senefenw tije.
- fenjenamafaganlaw doncogo jugu be dugukolo ni falenfenw tije ka hadamaden faga
 - ka gabakurusiraw kankan jiwoyo je, walima ka jiri turu a je,

- ka foro buluku ka jiwoyosira cetige
- ka jiri turu foro kono an'a lamini na ka fije barika dogoya
- ka ciklakoliden ka ladilikanw lamn k'u labato.

2) Muso joyoro senekayoro lakanani na

Muso joyoro ka bon senekayoro lakanani na, a ka kan :

- ka jirikenetige dabila
- ka jirituru k'u ka forow n'u ka nako lamini
- ka segeboyoro kerengeren, ka jokalaw tige k'u jukungurun to dugu la
- ka finfinboyoro woloma
- ka balan don jiwoyosiraw je
- k'u cesiri nogo dilan fe ka forow nogo don

IV. Muso jayoro forobaara la

Muso jayoro ka bon foro baaraw la.

- A be tobili ke ka taa a di senekela ma
- A b'a ce dema foro baara bee la, korosiyenni, turuli, binbo, sumannadilan sumandon.

Muso ka musaka caman be bo seni na, nka anw fe yan, muso ta te dugukolo ye. O siratige la, an b'a jini an balima ce w fe, u k'u hakilito musow la senekayoro ko la.

Sonin sunbala dilancogo

Munenw : Barama, jinti, kolo, walima wugu, sonin ye so suguya do ye n'a be f'a ma ko soja a suguya ye fila ye : finman ani jaman

Dilancogo

- i b'a kise woloma folo, ka kogobaliw ni jamanjamanw bo a la
- i be ji ke ta la k'a goniya ka soro ka sonin tomonen k'o la.

A be tobi sangan tan ni duuru walima mugan jagon kono walasa k'a fara gelen jigin a kan. O kofe, i b'a bo ta la k'a ke kolon kono ka bugurinja dooni k'a la, k'a susu fo fara in ka bo a kan.

- N'o bora yen i b'a ko k'a fara bo a la
- A be segin k'a ke ta la k'a tobi fo k'a mo lii kelen jagon kono. Tobiliji in ka kan ka ben a moli ma.
- i be furabulukene da jintin kono ka sonin goniman k'i kan, ka soro ka furabulikene dowere da a sanfe, ka Eintin datugu, k'a mara yoro la mogo te se a ma yoro min na fo su saba joga.

- N'o susaba dafara, a be bo ka ke kolon kono k'a foroki walima k'a si wugu la fo k'a ke sunbala ndoro ye.
- Sunbala ndoro in be mon k'a ke subanlakun ye
- Sunbalakun ninnu be da tile la k'u laja ka soro ku wuusu dibi kan walima pintin kono.

Kolosi : sonin kana ke jisuma na tobili siye folo.